

ابوحمره، سلمان زمان خود بوده است/ شرح فرازی از دعای ابوحمره

حجت الاسلام علی نظری منفرد با شرح فرازهایی از دعای شریف ابوحمره ثمالی گفت: ابوحمره ثمالی، سلمان زمان خود بوده است. او چهار امام را درک کرده و «صحیفه زهد» را نیز از امام سجاد(ع) نقل کرده است.

حجت الاسلام علی نظری منفرد با شرح فرازهایی از دعای شریف ابوحمره ثمالی گفت: ابوحمره ثمالی، سلمان زمان خود بوده است. او چهار امام را درک کرده و «صحیفه زهد» را نیز از امام سجاد(ع) نقل کرده است.

به مناسبت ماه مبارک رمضان مروری بر فرازهایی از ادعیه وارد شده در این ماه پربركت خواهیم داشت. در این مجال فقره ای از دعای ابوحمره و همچنین برخی احوال جناب ابوحمره نقل کننده این دعا را مورد بررسی قرا خواهیم داد. متن زیر مشروح گفتگوی مهر با حجت الاسلام علی نظری منفرد از اساتید حوزه علمیه، در باب فرازی از دعای ابوحمره است؛

این کارشناس دینی در خصوص جناب ابوحمره ثمالی توضیح داد: راجع به ابوحمره باید گفت که «ابوحمره سلمان زمانه»، یعنی ابوحمره ثمالی سلمان زمان خود بوده است. او چهار امام را درک کرده است. اولین ملاقات ابوحمره ثمالی با امام سجاد(ع) در مسجد کوفه بوده که حضرت سجاد را نمی شناخت. او امام سجاد را در حال نماز دید که گویا وقتی حضرت نماز می خواند همه ذرات با ایشان هم نوا شده اند. پس از اتمام نماز حضرت، ابوحمره از خادم امام سوال کرد که این فرد کیست، که خادم، امام را معرفی کرد. ابوحمره می خواست پای حضرت را ببوسد که حضرت نگذاشتند و گفتند قم یا اباحمره، این شروع آشنایی ابوحمره ثمالی با حضرت سجاد(ع) بوده است.

وی ادامه داد: از آنجا به کنار قبر امیرالمومنین آمدند. در آن زمان قبر امیرالمومنین برای مردم آشکار نبود و سنه ۱۷۰ مشخص شد. ابوحمره آنچه از حضرت سجاد یاد گرفته بود در آنجا بازگو می کرد.

حجت الاسلام نظری منفرد گفت: او تنها دعای سحر را از حضرت سجاد نقل نکرده بلکه صحیفه زهدی نیز وجود دارد که مرحوم کلینی در جلد هشتم کافی نقل کرده است. این صحیفه پنجاهای امام سجاد(ع) است که ابوحمره از آن حضرت نقل کرده است.

این پژوهشگر دینی در خصوص تفسیر فرازی از دعای ابوحمره ثمالی گفت: یک فراز در دعای ابوحمره این است که امام به خدا عرض می کند «اللهم طهر قلبي من النفاق و عملي من الرياء و لسانی من الكذب و عيني من الخيانة فإنك تعلم خائنة الأعين و ما تخفي الصدور» که چهار مطلب در این فراز مورد درخواست حضرت است که در حقیقت تعلیم دعا به ماست.

وی ادامه داد: حضرت به خدا عرض می کند که خدایا دل مرا از نفاق پاک کن. سه جمله دیگر هم به دنبال این جمله است که عمل مرا از ریا، زبانم را از دورغ و چشمم را از خیانت پاک کن.

این کارشناس دینی گفت: در مورد طهارت قلب از نفاق، قرآن به این موضوع اشاره کرده است و مصداق آن را کسی می داند که در زبان بگوید من مومن هستم و در قلب ایمان نداشته باشد. لذا این بزرگترین درد و بیماری آدمی است. قرآن در سوره بقره به این امر تصریح می کند که «فی قلوبهم مرض» یعنی کسانی که اینگونه هستند بیمارند. علاج این بیماری روحی نیز به دو صورت میسر است. یکی اینکه انسان فکر کند و از نفاق با فکر و تدبیر و اندیشه بیرون بیاید. این از راه هایی است که قرآن به این طریق اشاره کرده و می فرماید «قل انما اعظكم بواحدة ان تقوموا لله مثنی و فرادی ثم تفكروا».

وی ادامه داد: امام در این دعا از خدای متعال طلب کرده است. یعنی انسان باید از خدا بخواهد که پروردگار عالم مقدماتی را فراهم کند که به وسیله این مقدمات، انسان طهارت قلب از نفاق پیدا کند و ایمان در عمق وجود انسان وارد شود نه تنها به زبان. منافقین اینگونه بودند که «الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شِيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ» لذا ایمان به زبان فایده ای ندارد و ایمان باید در عمق جان انسان وارد شود. پس دو راه برای طهارت قلب از نفاق وجود دارد که یکی تدبیر و اندیشه و دیگری دعا کردن و از خدا خواستن است.

نظری منفرد اضافه کرد: سه جمله بعدی مترتب بر امر اول است. قرآن کریم در آخر سوره حجرات می فرماید بعضی اینگونه هستند که به زبان ایمان آورده اند ولی ایمان در قلب آنها وارد نشده است. «قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ»، انسان وقتی پاک از نفاق می شود که ایمان روح انسان بشود نه اینکه تنها به زبان بگوید.

وی در توضیح «و عملي من الرياء» یعنی خدایا عمل مرا از ریا پاک کن، گفت: انسان وقتی به این نتیجه رسید که خدای متعال احاطه به همه وجود دارد و او خالق است، طبیعتاً آن ایمان باعث می شود که انسان عمل خود را از ریا پاک کند، و از خدا هم درخواست کند که عمل توام با ریا انجام ندهد.

وی افزود: در بعضی از آیات آمده که روز قیامت برخی که گمان می کردند در دنیا کار خیر انجام داده اند می بینند که عملی وجود ندارد. عرض می کنند خدایا پس اعمال ما چه شد؟ خطاب می رسد «حَذُّوا ثَوَابَكُمْ مِمَّنْ عَمِلْتُمْ لَهُ» یعنی برای هر کسی که کار کرده اید مزد خود را از او بگیرید. کنایه از اینکه آنها ریاکارانی هستند که در دنیا ریا کرده اند.

این کارشناس دینی در مورد جمله سوم که می فرماید «و لسانی من الكذب»، توضیح داد: روایت می فرماید «جعل الشر كله في بيت و مفتاحه الكذب» یعنی تمام بدی ها را در خانه ای گرد آورده اند که کلید آن خانه دروغ است. لذا امام از خدا می خواهد که زبان مرا از دروغ پاک کن.

وی ادامه داد: حدیث دیگری می فرماید «لَا يَسْتَقِيمُ إِيْمَانُ عَبْدٍ حَتَّى يَسْتَقِيمَ قَلْبُهُ» یعنی ایمان کسی مستقیم نمی شود مگر اینکه قلب او مستقیم شود. «وَلَا يَسْتَقِيمُ قَلْبُهُ حَتَّى يَسْتَقِيمَ لِسَانُهُ» یعنی قلب انسان راست و پاک نمی شود مگر اینکه زبان او پاک شود. لذا راستی در گفتار مهمترین امری است که مورد اهتمام اسلام قرار گرفته است.

حجت الاسلام نظری منفرد در مورد جمله چهارم گفت: در این جمله حضرت به خدا عرض می کند که «و عینی من الخیانه» خدایا چشم مرا از خیانت پاک کن. باید گفت چشم دوگونه نگاه می کند. یک نوع نگاهی است که فرد با آن تدبر می کند و می اندیشد و گاهی نیز نگاه، نگاه خیانت است. امام از خداوند می خواهد که چشمم را از خیانت محفوظ کن.

وی افزود: در ادامه حضرت به خدا عرض می کند که «فإنك تعلم خائنة الأعین وما تخفي الصدور» که این اشاره به آیه شریفه ای دارد که می فرماید خداوند هم خیانت چشم و هم آنچه در دل هست را می داند.

این کارشناس دینی ادامه داد: باباطاهر می گوید ز دست دیده و دل هر دو فریاد/ که هر چه دیده ببند دل کند یاد. چشم اگر پاک نشود تاثیر بر دل می گذارد و دل را آلوده می کند. خدای متعال در قرآن می فرماید «قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَ يَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ» این آیه مربوط به چشم است که انسان چشم خود را حفظ کند.

وی گفت: آیه دیگری در سوره مبارکه اسراء می فرماید «إِنَّ السَّمْعَ وَ الْبَصَرَ وَ الْفُؤَادَ كُلَّ أُولَئِكَ عَنْهُ مُسَوَّلَا» روز قیامت از گوش و از چشم و از دل سوال می شود. لذا یکی از جوارحی که در قیامت مورد سوال واقع می شود چشم است که باید خیلی مراقب آن بود.

حجت الاسلام نظری منفرد در پایان گفت: انشالله خداوند متعال به ما توفیق عنایت کند که در این ماه صیام بتوانیم این فراهایی که در دعای ابوحمزه آمده که فراهای بسیار مهمی است در خود ایجاد و تقویت کنیم.